

član jugo-slovanske akademije. U Zagrebu 1898. — Jugoslovanska akademija znanostij in umetnostij je uvrstila med svoje publikacije v zbirki „znanstvenih del za občno naobrazbo“ tudi obširno zgodovino srednjega veka s prejšnjim naslovom. Čeprav ima hrvaški narod že vrlo lepo sestavljeno zgodovino srednjega veka profesorja Valle v štirih zvezkih, katero je izdala „Hrv. Matica“, vendar namera akademije ni brez vsacega pomena. Ravno srednji vek je za slovansko zgodovino še posebno važen, a doslej še nismo imeli knjige, v kateri bi se bili razložili dogodki te dobe brez predsodkov, kakoršnih kar mrgoli v delih tujih zgodovinarjev in posebno še v nemških. Le redki so tuji učenjaki, ki so vsaj deloma pošteno pisali o Slovanih: dolžnost je torej Slovanov samih, da si stvorijo jasen pogled v slovansko prošlost. Zatorej radostno pozdravljamo veliko podjetje jugoslovanske akademije. Da se bode častno in za Slovane koristno izvelo, porok so nam možje, ki so prevzeli spisovanje omenjenega dela. Izšlo bode v vsem osem knjig. Prvi dve napiše vseučilišk i profesor Natko Nodilo; prvi zvezek je ravnokar zagledal beli dan. Obsega dobo propadanja rimskega sveta in prve pojave barbarskih narodov na mejah rimskih. Drugi zvezek, ki bode za južne Slovane posebno zanimiv, se raztegne do Karola Velikega.

V prvem zvezku ni povedal učeni spisatelj mnogo novega, zakaj ravno ta doba zgodovine je vrlo obširno obdelana in natanko opisana po raznih pisateljih, med katerimi je brez dvoma najznamenitejši Anglež Gibbon s poznatim svojim delom o propadu rimske države. Toda vkljub temu je pripovedanje Nodilovo vrlo zanimivo, ker zasnovano na lastnem raziskavanju, podaje nam tudi o vseh teh dogodkih lastne nazore, pa se ravno zato v marsičem razlikuje od drugih zgodovinarjev. Tako je pisatelj umno in učeno ovrgel krive nazore ob vzrokih propasti rimskega cesarstva, kateri so do nedavna veljali za merodajne, pa se še dandanes kot taki vlačijo po mnogih knjigah. Ker je Gibbon, privrženec francoske filozofije XVIII. veka, pisal v duhu te filozofije, ki je bila polna sovraštva proti krščanstvu, ni se mogel vzdržati, da ne bi bil tudi sam udaril na krščanstvo ter mu celo oponesel, da je ravno ono zraven rimske pokvarjenosti provzročilo in pospešilo padec rimske države. A Gibbon je do nedavna veljal kot odločilen raziskovalec v tem vprašanju. Toda kdor prebere prvi del Nodilove zgodovine, mora njegovim jasnim dokazom verovati ter se prepričati, da vse take protiverske trditve nimajo podlage, in da se Gibbonovi privrženci bržkone niso nikdar resnobno potrudili, da to važno vprašanje temeljiteje raziščejo na temelju samih tedanjih zgodovinskih in drugih spisov. To je storil naš učeni raziskovalec ter nepobitno dokazal, da so rimsko državo pokončale te-le tri stvari: padanje števila prebivalcev, slaba uprava in slabe financije ter slaba uredba rimske vojske. O vsakem teh vzrokov pripoveduje pisatelj prav obširno, na

podlagi samih tedanjih virov, in le onemu, kdor vse to pomnjivo prebere, morejo biti jasni nazori o tedanjih odnošajih v rimski državi ter o vzrokih njenega razpada.

V pripovedovanju o barbarih, namreč o Germanih, Slovanih in Turanih, je g. pisatelj mnogo kračji. Posebno odsek o Slovanih se nam zdi prekratek, če se oziramo na to, kar pravijo pisatelji v predgovoru, da bodo v tem delu posebno pazno kazali Slovence, Hrvate in Srbe, seveda v ožjem okviru svetovne zgodovine. Ta ožji okvir pa vendar ne sme biti preozek, če se mislijo Slovenci zares opisati, kakor je potrebno. Zanimivo je pripovedanje tudi v tem odseku, posebno podatki o Skitih, Sarmatih, Venetih, o selitvi in delitvi Slovanov ter o njihovih družabnih in verskih nazorih. Pretrd se nam pa zdi opis slovanske okrutnosti proti sosedom (str. 282). Sme se li v tem pogledu vse verjeti pisatelju carju Mauriciju, kar pripoveduje o besu slovanskem? So-li Rimljani in Grki bolje ravnali z ujetimi Slovani nego-li ti z onimi? Saj vendar sam car Mauricij zahteva, da se vsi slovanski ujetniki pobijejo do zadnjega. Kje je bilo torej več okrutnosti? Nam se zdi, da je bilo v tem času dosti divjosti tudi med Rimljani in Grki, in da niso ravno sami Slovani zaslužili, da jih tako odurno opisujejo v tem pogledu.

Omenjeno delo se dobiva v zbirki knjig, katere izdaje akademija vsako leto za naročnino 10 gld.; sicer pa je knjiga tudi posebej na prodaj v vseh knjigarnah.

I. Steklasa.

Glasba.

Bela Ljubljana. Valček po slovanskih napevih za glasovir zložil Viktor Parma. Založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 1 gld 20 kr. — Ta skladba je sestavljena ravno tako, kakor „Pozdrav Gorenjskej“. („Dom in svet“ 1895, str. 63.) Valček ima štiri samostojne dele; za vsakega je rabil skladatelj po dva napeva. Iz istih je prosteje sestavil uvod in konec. Imeli smo že večkrat priliko poročati, kako se naši narodni napevi uporabljajo za instrumentalne skladbe. V fantazijah in transkripcijah se skladatelj vglobi v duha in pomen skladbe in njeno misel plodovito razglablja in razširja. Naš gošpod skladatelj pa nasprotno vsiljuje melodiji novega duha. Oblika valčka je določena, in vsak spev se mora udati obliki tega kalupa. Zato smo pač presenečeni, če nam veličastna himna „Hej Slovani“ ali resnolirična pesem „Se stolpa sem“ blje na uho kot ščegetajoč, dovtipen valček. A pri plesu za tako premišljevanje ni časa. Vešča roka skladateljeva je združila raznorodne napeve v jednotno obliko; hčerke proste narave, vajene, da se glasé iz globoko čutečega srca odkritosrčno in preprosto, so, vpeljane v salon, dobile umetni kroj mode in priučeno obnašanje konvencionalne dvorljivosti. — Tehnika valčka je vzorna.

E. L.